

VLADIMIR NABOKOV • Lujin Savunması

Kelebek: Japanese Emperor • Fotoğraf: Nabokov 19 yaşında, Kasım 1918

The Luzhin Defense

© 1964 Vladimir Nabokov

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 755 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 163

ISBN-13: 978-975-470-937-7

© 2010 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-6. Baskı 2001-2020, İstanbul

7. Baskı 2021, İstanbul

DIZI EDITÖRÜ Fatih Özgüven

DIZI KAPAK TASARIMI Bülent Erkmen

KAPAK UYGULAMA Zeynep Arman

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV

Lujin Savunması

The Luzhin Defense

ÇEVİREN *Rana Tekcan*

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'da tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti, 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'da dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın (İletişim, 1999) dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı *The Real Life of Sebastian Knight*'ı (*Sebastian Knight'in Gerçek Yaşamı*, İletişim, 2003) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngilizce yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de, İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada or the Ardor* (*Ada ya da Arzu*, İletişim, 2002) sayılmalıdır. İletişim Yayınları'ndan çıkan diğer kitapları: *Karanlıkta Kahkaha* (1993), *Pnin* (1999), *Bir Günbatımının Ayrıntıları* (1999), *Rua, Dam, Vale* (2000), *Lujin Savunması* (2001), *Cinnet* (2003), *Göz* (2005), *İnfaza Çağrı* (2007), *Saydam Şeyler* (2010), *Konuş, Hafıza* (2011), *Nikolay Gogol* (2012), *Maşenka* (2012), *Laura'nın Aslı* (2012), *Rus Edebiyatı Dersleri* (2013), *Solgun Ateş* (2013), *Edebiyat Dersleri* (2014), *Don Quijote Dersleri* (2016), *Yetenek* (2016), *Çarpık Dünya* (2019).

Véra'ya

ÖNSÖZ

Bu romanın Rusça adı “Lujin Savunması” anlamına gelen *Zaščita Lujina* ve güya yaratığım Büyük Usta Lujin tarafından bulunmuş bir satranç savunmasına göndermede bulunuyor: isimdeki “u” derinleştirilerek “uu” diye okunmalı. Romanı 1929 ilkbaharında Le Boulou’da yazmaya başladım –kelebek avlamaya gittiğim Doğu Pirene’lerde küçük bir kaplıcada– ve aynı yıl Berlin’de bitirdim. Kitabın ana temasının aklıma ilk geldiği katır tırnağı ve çoban püskülü kaplı tepelerde eğimli bir kaya parçası hatırlıyorum özellikle. Eğer kendimi biraz daha ciddiye alsaydım bu konuda ilginç birkaç ek bilgi daha verebilirdim.

Zaščita Lujina, üç ayda bir çıkan Rus göçmen dergisi *Sovremenyje Zapiski*’de (Paris) “V. Sirin” takma adıyla tefrika edildi ve hemen ardından göçmen yayınevi Slovo (Berlin, 1930) tarafından kitap halinde piyasaya çıkarıldı. 234 sayfalık, 21cm.’e 14cm., yaldızlı harfli mat simsiyah kapaklı o baskı artık çok zor bulunuyor, gittikçe de daha zor bulunacağına benzer.

Zavallı Lujin İngilizce’de basılmak için otuz beş yıl bekle-

mek zorunda kaldı. Gerçi otuzların sonunda bir Amerikan yayınevi onunla ilgilenince umut dolu bir telaşa düşülmüştü ama yayınevinin, yazarına erkek bir ilham perisi olmayı hayal eden türden bir yayıncıya ait olduğu anlaşıldı ve kısa birlikteliğimiz onun satranç müzikle değiştirip Lujin'i zıvanadan çıkmış bir kemancı yapmamı önermesiyle aniden sona erdi.

Bugün bu romanı yeniden okuduğumda, olay örgüsünün hamlelerini yeniden oynadığımda, kendimi iki Kale'sini de talihsiz ve soylu Kieseritski'ye feda edişini sevgiyle hatırlayan –yenilgiyi sonsuz sayıda satranç kitabında yanında bir anıt gibi dikilmiş soru işaretiyle birlikte tekrar tekrar kabullenmeye mahkûm olan– Anderssen gibi hissediyorum. Hikâyem yazması zor bir hikâyeydi, ama Lujin'in hayatına ölümcül bir iz koymak için şu ya da bu imgeden ve sahneden faydalanmaktan, bir bahçe tasvirini, bir yolculuğu, sıradan bir dizi olayı usta bir satranç oyununa benzer özelliklerle donatmaktan ve özellikle de son bölümleri zavallı adamın aklını içten içe yok eden bildik bir satranç hücumuna benzetmekten büyük keyif aldım. Bu arada, para için eleştiri yazanları –ve genelde okurken dudaklarımı oynatan ve zaten önsözünden bu kadar çok şey anlaşılabilirken diyalogsuz bir romanla başa çıkması beklenemeyecek olanları– zamanlarını ve emeklerini harcama zahmetinden kurtarmak için ilk önce On Birinci Bölümde ilk kez kendini gösteren buzlu cam temasına (Lujin'in kendini öldürmesiyle, ya da kendini mat etmesiyle ilgili olan) dikkatlerini çekmek istiyorum. Ya da suratsız Büyük Ustam'ın profesyonel amaçlı gezilerini, güneş ışığı saçan valiz etiketleriyle ve hayalifener imgeleriyle değil de değişik otel oda ve koridorlarındaki banyoların yer karolarıyla hatırlayışındaki acıklı hale –oturduğu yerden, üstünde oynanmakta olan bir oyunun hayalî hamlelerini bulduğu ve gözden geçirdiği o mavi ve be-

yaz kareler; Rodin'in 'Düşünen Adam'ıyla kapı arasında bulunan, düzgün kareler halinde döşemelik muşambanın nötr rengini belli yerlerde değiştiren, At'ın satranç tahtası üzerindeki hareketine benzer üç renkli, piyasada "agat" adı verilen, insanla alay ediyormuşçasına asimetrik olan o desen; H şeklindeki satranç taşı dizilimi aşırı boyalı sıcak su borusu tarafından kesilen büyük parlak siyah ve sarı dikdörtgenler; üzerlerinde uzun yıllar önce bir gece elini çenesine dayayıp düşündüğü bir pozisyonun tümünü gölgeler halinde dizilmiş olarak gördüğü o şahane tuvaletin güzel mermer taşları. Fakat yerleştirdiğim satranç efektleri sadece bu tek tek sahnelerde görülüyor; efektlerin zincir gibi birbirlerine bağlanması bu çekici romanın temel yapısında da var. Mesela, Dördüncü Bölümün sonuna doğru satranç tahtasının bir köşesinde benim tarafımdan beklenmedik bir hamle yapılıyor, bir paragraf içinde on altı yıl geçiyor ve birdenbire tohuma kaçmış bir erkeğe terfi etmiş ve Almanya'da bir tatil yerine gönderilmiş olan Lujin, bir bahçe masasında otururken, eskiden hatırlanan bir otel penceresini (ki hayatındaki son cam kare bu olmayacaktır) bastonuyla işaret ederken ve Altıncı Bölüme kadar tanışmayacağımız biriyle (demir masanın üstündeki çantaya bakacak olursanız, bir kadınla) konuşurken görülüyor. Dördüncü Bölümde başlayan geriye dönüş teması bu noktada Lujin'in müteveffa babasının hayaline geçiş yapıyor, ki babanın kendi geçmişinin ele alındığı Beşinci Bölümde o da oğlunun satranç kariyerinin başlangıcını hatırlayıp bunu gençler için duygusal bir hikâyeye dönüştürmek üzere kafasında stilize edecek. Altıncı Bölümde Kurhaus'a geri dönüyoruz ve Lujin'i hâlâ çantayla oynarken ve aynı belirsiz kişiye hitap ederken buluyoruz. Derken o hatun kişi belirginleşiyor, çantayı Lujin'in elinden alıyor, baba Lujin'in öldüğünden bahsediyor ve planın belli bir parçası haline geliyor. Bu üç temel bölümdeki hamle-

lerin tüm sıralanışı insana bir tür satranç problemini hatırlatıyor – ya da hatırlatmalı: bu problemde amaç problemi çözenin sadece belli sayıda hamlede mat yapması değil, aynı zamanda “geriye doğru analiz” denilen şeyi yapması, yani çizimdeki dizilişe gelene kadar yapılan hamleleri tahmin edip inceleyerek mesela Siyah’ın son hamlesinin rok yapmak olamayacağını, mutlaka beyaz Piyon’u *en passant* almak olması gerektiğini kanıtlamasıdır.

Bu basit Önsözde satranç taşlarımın ve oyunlarımın daha karmaşık yönlerini uzun uzadıya anlatmama gerek yok. Fakat şunu söylemeden edemeyeceğim: bütün Rusça kitaplarım arasında en fazla “sıcaklığa” sahip olan ve bu sıcaklığı yayan *Lujin Savunması*’dır – satrancın ne denli soyut olduğu düşünüldüğünde bu size tuhaf gelebilir. Aslında Lujin satrançtan hiçbir şey anlamayan ve/veya diğer bütün kitaplarımdan nefret eden okurlar tarafından bile cana yakın bulundu. Pasaklıdır, pistir, patavatsızdır ama benim sevecen genç hanımın (o da sevimli bir kızcağızdır) hemen fark ettiği gibi, onda hem bozarmış teninin kabalığını ve hem de muğlak dehasının kısırlığını aşan birşeyler vardır.

Son zamanlarda Rusça romanlarımın (ki daha arkası gelecek) İngilizce baskılarına yazdığım ‘Önsöz’lerde Viyana ekibine yüreklendirici birkaç söz söylemeyi kendime iş edindim. Bu Önsöz de bir istisna olmayacak. Psikanalistler ve psikanalizin gazabına uğramış olanlar umarım Lujin’in geçirdiği sinir krizinden sonra maruz kaldığı tedavinin ayrıntılarından –mesela bir satranç oyuncusunun Kraliçe’de (Vezir’in İngilizce’deki karşılığı) anneciğini ve rakibinin Şahında da babacığını gördüğüne dair şifa verici imalardan– memnun kalacaklardır ve bir Pixlok takımını bir romanın anahtarı sanan küçük Freudcu hiç şüphesiz kahramanlarımı, anne babamın, sevgililerimin ve değişik kimliklerimin kendi kafasındaki karikatürize edilmiş halleriyle eşleştire-

cektir. Bu türden hafiyelerin ağızına bir parmak bal olsun diye itiraf ediyorum, Lujin'e Fransız mürebbiyemi, cep satranççı takımımı, yumuşak başlılığı ve duvarlarla çevrili bahçemden koparttığım şeftalinin çekirdeğini verdim.

*Vladimir Nabokov, Montreux
15 Aralık 1963*